

РОЗДІЛ 1 ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ТА ІДЕОЛОГІЯ

УДК 321.01: 316.647

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2025.41.1>

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ЯК ФАКТОР ОПТИМІЗАЦІЇ ІНСТИТУТУ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ

POLITICAL CULTURE AS A FACTOR FOR OPTIMIZING THE INSTITUTE OF ELECTIONS IN UKRAINE.

Жданов В.В.,*аспірант кафедри політології та загальноправових дисциплін
Національного університету «Запорізька політехніка»***Кириченко Ю.В.,***доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри політології та загальноправових дисциплін
Національного університету «Запорізька політехніка»*

Політична культура в статті розглядається як ключовий фактор у функціонуванні політичних інститутів, зокрема інституту виборів, який є основним механізмом демократичного волевиявлення громадян. У контексті України, де демократичні процеси розвиваються в умовах постійних політичних та соціальних трансформацій, політична культура відіграє вирішальну роль у забезпеченні легітимності виборчих процесів та їх ефективності. Основна проблема полягає у низькому рівні довіри до виборчих інститутів, що є наслідком корупції, маніпуляцій результатами голосування та історичного досвіду несправедливих виборів. Виборча маніпуляція, контроль олігархічних груп над медіа та фінансуванням політичних кампаній, а також політична поляризація значно обмежують реальну конкуренцію на виборах. Часті зміни виборчого законодавства та його неузгодженість створюють правову невизначеність, що підриває довіру до виборчих процесів.

Для оптимізації інституту виборів в Україні необхідно зосередитися на підвищенні політичної освіти та інформованості громадян, розвитку інклюзивної політичної культури та проведенні реальних реформ виборчої системи. Важливим є зміцнення незалежності судової гілки влади, впровадження жорсткого контролю за фінансуванням політичних кампаній та забезпечення прозорості виборчих процесів через використання сучасних технологій.

Дослідження політичної культури в Україні показують, що для досягнення стабільної демократії необхідні не лише формальні зміни в інститутах, але й глибокі зміни в політичній свідомості громадян. Політична культура, яка підтримує активну участь громадян у політичних процесах та забезпечує довіру до виборчих інститутів, є необхідною умовою для ефективного функціонування демократії.

Оптимізація інституту виборів в Україні вимагає комплексного підходу, який поєднує політичну освіту, розвиток інклюзивної культури та реформи виборчої системи. Лише за таких умов вибори зможуть стати справжнім механізмом демократичного волевиявлення громадян та забезпечити стабільність і легітимність політичної системи.

Ключові слова: політична культура, інститут виборів, демократизація, виборча маніпуляція, політична освіта, виборче законодавство.

The political culture in the article is considered as a key factor in the functioning of political institutions, in particular the election institute, which is the main mechanism of democratic will of citizens. In the context of Ukraine, where democratic processes develop in the conditions of constant political and social transformations, political culture plays a crucial role in ensuring the legitimacy of electoral processes and their effectiveness. The main problem is the low level of confidence in election institutions, which is the result of corruption, manipulation of voting results and the historical experience of unfair elections. Electoral manipulation, control of oligarchic groups over media and financing political campaigns, as well as political polarization significantly limit real competition in the elections. Frequent changes in electoral legislation and its inconsistency create legal uncertainty, which undermines confidence in electoral processes.

In order to optimize the election institute in Ukraine, it is necessary to focus on enhancing political education and awareness of citizens, the development of inclusive political culture and real reforms of the electoral system. It is important to strengthen the independence of the judicial branch, to implement strict control over the financing of political campaigns and to ensure transparency of electoral processes through the use of modern technologies.

Studies of political culture in Ukraine show that not only formal changes in institutes are needed to achieve stable democracy, but also deep changes in the political consciousness of citizens. Political culture that supports the active participation of citizens in political processes and provides trust in election institutions, is a prerequisite for the effective functioning of democracy.

The optimization of the election institute in Ukraine requires a comprehensive approach that combines political education, the development of inclusive culture and the reform of the electoral system. Only in such circumstances will elections be able to become a true mechanism of democratic will of citizens and ensure the stability and legitimacy of the political system.

Key words: political culture, election institute, democratization, electoral manipulation, political education, electoral legislation.

Постановка проблеми. Політична культура є однією з найбільш важливих складових функціонування політичних інститутів в будь-якій країні, включаючи Україну. У контексті розвитку демократичних процесів, зокрема, інституту виборів, політична культура відіграє вирішальну роль у формуванні виборчої поведінки, забезпеченні легітимності виборчих процесів та ефективності їх результатів. Проблема політичної культури в Україні залишається однією з найбільш актуальних в наукових дослідженнях і практичних реформах, оскільки навіть після досягнення значних змін в організації та проведенні виборів, питання забезпечення глибокої політичної свідомості та участі громадян у демократичних процесах все ще залишається на порядку денному.

Важливим завданням є вивчення взаємозв'язку політичної культури та виборчого процесу, визначення шляхів оптимізації цього інституту через підвищення рівня політичної свідомості та участі виборців. Враховуючи сучасні реалії України, де демократія стикається з викликами, такими як політична апатія, маніпуляції з виборчими процесами та низька довіра до політичних інститутів, питання оптимізації політичної культури у контексті виборчої системи набуває особливої актуальності.

Актуальність дослідження політичної культури як фактору оптимізації інституту виборів в Україні обумовлена кількома ключовими аспектами, які визначають значення цієї проблеми для подальшого розвитку української демократії та стабільності політичної системи.

За останні три десятиліття після проголошення незалежності України, країна зазнала значних політичних трансформацій, що супроводжувалися численними змінами в інституціях та політичних процесах. Вибори, як основний механізм демократичного волевиявлення громадян, постійно піддаються реформуванню з метою їхньої оптимізації, забезпечення прозорості та справедливості. Однак реформи виборчої системи та законодавства не завжди супроводжуються одночасним розвитком політичної культури, що є необхідною умовою для забезпечення ефективного функціонування цих інститутів. У цьому контексті політична культура виступає як важливий фактор, який визначає не лише готовність громадян до участі у виборчому процесі, але й їхнє розуміння ролі виборів у демократичному житті країни.

Незважаючи на досягнення у розбудові демократичних інститутів, рівень політичної актив-

ності та громадянської свідомості в Україні все ще залишається низьким. Виборчий процес часто піддається маніпуляціям з боку політичних еліт та олігархічних груп, що спотворює волевиявлення громадян і знижує довіру до результатів виборів. Більш того, соціальні медіа та новітні технології створюють нові виклики для виборчого процесу, включаючи можливості для маніпуляцій з громадською думкою та політичними настроями виборців. Відтак, необхідність глибокого розуміння і впливу політичної культури на виборчі процеси є важливою для розвитку демократичного суспільства.

Проблема політичної культури в Україні є особливо актуальною на тлі війни з Росією, яка не лише впливає на зовнішньополітичну ситуацію, але й породжує внутрішні виклики, зокрема в політичному та соціальному житті. В умовах війни виникає необхідність не лише в стабільності політичних інститутів, а й у формуванні відповідальної громадянської позиції серед населення. Тому дослідження ролі політичної культури в забезпеченні ефективного функціонування виборчого процесу є важливим елементом для відновлення довіри до державних інститутів та сприяння їхній стабільності у період надзвичайних умов.

Реформування політичної системи та виборчого законодавства в Україні відбувається не лише в умовах внутрішніх викликів, але й під впливом європейських і світових стандартів демократії. Однак, навіть при наявності формальних змін у виборчій системі, без належного розвитку політичної культури громадян, результати виборчих процесів можуть бути неадекватними і не відповідати ідеям справедливості та інклюзивності. Зокрема, однією з актуальних проблем є низький рівень довіри до виборчих процесів та державних інститутів, що ставить під сумнів їхню легітимність. Враховуючи це, важливим є вивчення тих аспектів політичної культури, які можуть сприяти зміцненню демократії та політичних інститутів в Україні.

Отже, дослідження політичної культури як фактору оптимізації інституту виборів в Україні є надзвичайно важливим не лише для наукової теорії, але й для практики державного управління та виборчої політики. Політична культура є необхідною складовою стабільності демократичного процесу, яка може допомогти вирішити існуючі проблеми в організації та проведенні виборів, зокрема в контексті маніпуляцій, низької актив-

ності виборців та зниження довіри до результатів голосування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Г. Алмонд і С. Верба у своїй фундаментальній праці з політичної культури досліджують різні типи політичних культур, аналізуючи їх на прикладі таких країн, як Велика Британія, США, Німеччина, Італія та Мексика. Автори виділяють три основні типи політичної культури, які відображають рівень участі громадян у політичних процесах та їх взаємодію з державою [1].

Перший тип – парохіальна культура – характерний для суспільств із низьким рівнем політичної участі. У таких суспільствах громадяни майже не взаємодіють із державою, оскільки їх інтереси обмежуються локальними або традиційними структурами, а політика сприймається як щось віддалене та несуттєве для повсякденного життя.

Другий тип – підданська культура – передбачає, що громадяни визнають авторитет держави та її інститутів, але при цьому не беруть активної участі у політичних процесах. Вони сприймають себе як пасивних об'єктів впливу держави, а не як активних суб'єктів політики.

Третій тип – партисипативна культура – характеризується високим рівнем залучення громадян у політичні процеси. У таких суспільствах люди активно беруть участь у виборах, громадських ініціативах та інших формах політичної діяльності, що сприяє розвитку демократії та підзвітності влади.

Ця класифікація дозволяє краще зрозуміти, як політична культура впливає на функціонування політичних систем у різних країнах, а також які чинники сприяють розвитку демократичних інститутів та активізації громадянської участі. Праця Алмонда та Верби залишається важливим внеском у вивчення політичної культури та її ролі у формуванні сучасних суспільств [1].

Алмонд і Верба висувують концепцію громадянської культури (civic culture), яка є змішаною формою цих трьох типів і сприяє стабільній демократії. Вони стверджують, що оптимальна політична культура передбачає баланс між активною участю громадян та їхньою довірою до державних інституцій [1].

Г. Гілл у своєму дослідженні аналізує політичні трансформації в пострадянських країнах, акцентуючи увагу на впливі радянської спадщини на політичну культуру та демократичний розвиток. Автор розглядає низку ключових аспектів, які стосуються ускладнень і викликів, пов'язаних із переходом до демократії в цих країнах. Гілл звертає увагу на проблеми формування громадянського суспільства та низький рівень довіри до виборчих інституцій. У пострадянських країнах громадяни часто скептично ставляться до політичних процесів, що пов'язано з історичним досвідом авто-

ритаризму та відсутністю прозорості в діях влади. Дослідник підкреслює, що успішна демократизація можлива лише за умови зміни політичної культури та подолання авторитарного спадку. Це вимагає не лише реформ політичних інститутів, але й розвитку громадянської свідомості, активізації участі громадян у політичних процесах та побудови довіри до демократичних механізмів. Таким чином, дослідження Г. Гілла підкреслює складність і багатоаспектність процесу демократизації в пострадянських країнах, а також необхідність глибоких змін у політичній культурі для досягнення стабільного демократичного розвитку [2].

А. Пшеворський у своїх дослідженнях аналізує тісний зв'язок між політичною та економічною трансформацією в посткомуністичних країнах, виділяючи ключові фактори, які впливають на успіх демократичних реформ. Він підкреслює, що демократичні перетворення можуть бути успішними лише за умови економічної стабільності, оскільки економічні кризи, безробіття та соціальна напруженість створюють ґрунт для популізму та авторитарних тенденцій. Без стабільної економічної бази демократичні інститути не зможуть ефективно функціонувати, що призводить до невдоволення громадян та підризу довіри до демократії.

Пшеворський підкреслює, що успішна трансформація вимагає комплексного підходу, який поєднує економічні реформи, розвиток демократичних інститутів та формування політичної культури, спрямованої на підтримку демократії. Без цього посткомуністичні країни ризикують потрапити в пастку неповної демократизації або повернення до авторитарних практик [8, с. 231-233].

Ф. Шіммельфенніг та У. Седельмайер у своїй книзі аналізують вплив Європейського Союзу на політичні трансформації у пострадянських країнах, зосереджуючись на механізмах та результатах європеїзації. Автори підкреслюють, що ЄС є важливим стимулом для демократичних реформ, зокрема у сфері виборчого законодавства, адже країни, які прагнуть до європейської інтеграції, змушені адаптувати свої політичні інститути до стандартів ЄС.

Одним із ключових висновків дослідження є те, що країни, які мають чітку перспективу членства в ЄС (наприклад, Польща та країни Балтії), демонструють глибші та більш послідовні демократичні перетворення. Перспектива членства в ЄС створює сильну мотивацію для проведення реформ, оскільки країни прагнуть відповідати критеріям, встановленим Європейським Союзом. Це включає не лише зміни у виборчому законодавстві, але й реформи у сферах верховенства права, боротьби з корупцією та забезпечення прав людини.

Шіммельфенніг та Седельмайер підкреслюють, що вплив ЄС на політичні трансформації

залежить не лише від зовнішніх стимулів, але й від внутрішніх умов у кожній країні. Чітка перспектива членства в ЄС є потужним чинником для демократизації, проте успіх реформ також вимагає внутрішньої готовності до змін та подолання інституційних та політичних бар'єрів [9, с. 1-29].

Й. Лінде та Й. Екман у своїх дослідженнях аналізують рівень задоволеності демократією в різних країнах, зокрема у пострадянських державах, і виділяють ключові фактори, які впливають на ставлення громадян до демократичних інститутів. Основні висновки їхньої роботи свідчать про те, що задоволеність демократією тісно пов'язана з рівнем політичної культури та довірою до виборчих інститутів. У країнах із розвинутою демократією, де політична культура підтримує активну участь громадян у політичних процесах, а виборчі інститути є прозорими та надійними, рівень задоволеності демократією, як правило, вищий.

Однак у країнах із нестабільною демократією, таких як Україна, спостерігається значний розрив між формальними демократичними нормами та реальною політичною практикою. Цей розрив призводить до того, що громадяни часто відчують розчарування у демократії, оскільки очікування від демократичних інститутів не співпадають з реальністю. Наприклад, наявність виборів та формальних демократичних процедур не гарантує ефективного функціонування цих інститутів, якщо вони супроводжуються корупцією, маніпуляціями чи слабкістю верховенства права.

Лінде та Екмана підкреслюють, що задоволеність демократією є не лише результатом формальних інституційних змін, але й відображенням якості політичної культури та реальної практики функціонування демократії [5].

С. Левітський та Л. Вей у своїх дослідженнях аналізують гібридні режими, які поєднують демократичні та авторитарні елементи, зосереджуючись на їхній структурі та механізмах функціонування. Автори підкреслюють, що такі режими, зокрема конкурентний авторитаризм, характеризуються формальним існуванням демократичних інститутів, таких як вибори, які, однак, супроводжуються численними порушеннями та маніпуляціями.

С. Левітський та Л. Вей показують, що гібридні режими, зокрема конкурентний авторитаризм, є складними політичними системами, які використовують демократичні інститути для підтримки авторитарної влади. Для подолання таких режимів необхідне зміцнення незалежних інститутів, таких як судова система та ЗМІ, які забезпечують прозорість та підзвітність влади. Це є ключовим умовою для переходу до справжньої демократії та забезпечення реальної політичної конкуренції [4].

Р. Інглеарт і Ч. Вельцел у своїх дослідженнях аналізують вплив модернізації на політичну куль-

туру та процеси демократизації, виділяючи ключові механізми, через які економічний розвиток сприяє розвитку демократії. Вони доводять, що економічний розвиток і підвищення рівня життя призводять до зростання цінностей самовираження, які є фундаментальними для формування демократичної політичної культури.

Інглеарт і Вельцел також підкреслюють, що країни, які проходять процес модернізації, зазвичай демонструють підвищену участь громадян у виборах. Це пов'язано з тим, що економічний розвиток супроводжується зростанням освіти, інформаційної доступності та соціальної мобільності, що сприяє активізації громадянської позиції. Крім того, модернізація веде до зменшення ролі традиційних авторитарних структур і збільшення значення індивідуальних свобод. [3]

Таким чином, дослідження Інглеарта та Вельцела показують, що модернізація є важливим чинником демократизації, оскільки вона сприяє формуванню політичної культури, заснованої на цінностях самовираження. Це, у свою чергу, веде до активізації громадянської участі та зміцнення демократичних інститутів. Проте автори також зазначають, що цей процес може бути нерівномірним і залежить від історичного, культурного та політичного контексту кожної країни.

М. Макфол у своїх дослідженнях аналізує політичні процеси в країнах пострадянського простору, зосереджуючись на впливі політичної культури на ефективність демократичних інститутів. Він підкреслює, що політична культура, яка формувалася десятиліттями під впливом авторитарних режимів, відіграє ключову роль у визначенні того, наскільки успішно функціонують демократичні інститути в цих країнах.

М. Макфол також звертає увагу на те, що вибори в пострадянських країнах часто мають характер «контрольованої демократії». Це означає, що формально вибори існують, але вони супроводжуються маніпуляціями, цензурою, використанням адміністративного ресурсу та обмеженням політичної конкуренції. У таких умовах вибори стають інструментом легітимації влади, а не механізмом реального волевиявлення громадян. В Україні, попри певний прогрес у проведенні виборів після 2014 року, залишаються проблеми, пов'язані з впливом олігархічних груп, корупцією та слабкістю інститутів [6].

Таким чином, Макфол підкреслює, що для успішної демократизації пострадянських країн необхідно не лише створення формальних демократичних інститутів, але й зміна політичної культури, яка підтримувала б активну участь громадян у політичних процесах та забезпечувала реальну конкуренцію. Без цього вибори залишатимуться інструментом контрольованої демократії, а не механізмом справжнього волевиявлення.

П. Норріс у своїх дослідженнях аналізує зростаючу кризу довіри до демократичних інститутів у світі, зосереджуючись на причинах цього явища та його наслідках. Вона підкреслює, що навіть у країнах із давніми демократичними традиціями виборчий процес часто піддається критиці через низьку явку, маніпуляції та відчуття громадянами того, що їхні голоси не мають реального впливу на політичні результати [7].

Однією з ключових проблем, яку виокремлює П. Норріс, є зниження явки виборців. У багатьох демократичних країнах все менше людей беруть участь у виборах, що свідчить про втрату довіри до виборчих інститутів. Це може бути пов'язано з відчуттям громадян, що політики не виконують своїх обіцянок, а вибори не призводять до реальних змін. Крім того, у деяких випадках виборчий процес супроводжується маніпуляціями, такими як фальсифікації, цензура в ЗМІ чи використання адміністративного ресурсу, що ще більше підриває довіру до демократії [7].

П. Норріс також звертає увагу на те, що криза довіри до демократичних інститутів не обмежується лише виборчими процесами. Громадяни все частіше сумніваються в ефективності парламентів, урядів та судових систем, які, на їхню думку, не спроможні ефективно вирішувати соціальні та економічні проблеми. Це призводить до зростання популізму та антисистемних настроїв, коли люди шукають альтернативи традиційним політичним інститутам [7].

Таким чином, дослідження П. Норріс підкреслює, що криза довіри до демократичних інститутів є серйозним викликом для сучасних суспільств. Для її подолання необхідні системні зміни, які відновлять віру громадян у здатність демократії забезпечувати реальні зміни та відповідати на їхні потреби.

Попри численні дослідження, залишається низка невирішених питань. Недостатньо вивчено, як новітні виклики, такі як цифровізація, соціальні мережі та інформаційні війни, впливають на політичну культуру виборців та їхню участь у демократичних процесах. Також бракує глибоких емпіричних досліджень про вплив тривалих політичних криз на еволюцію громадянської культури та стійкість демократичних інституцій в Україні. Подальші дослідження повинні зосередитися на тому, як адаптація політичної культури може сприяти укріпленню демократії та підвищенню ефективності виборчих процесів.

Хоча дослідження політичної культури в Україні значно розвинулись, існують ще невирішені питання, які стосуються глибокого аналізу політичної культури громадян у контексті новітніх викликів, зокрема впливу технологій на виборчі процеси, соціальних медіа та їх ролі у формуванні політичних переконань виборців. Також мало

досліджено вплив постійних політичних криз на еволюцію політичної культури, а також те, як цей процес можна використовувати для зміцнення демократичних інститутів і підвищення ефективності виборів.

Мета статті. Метою цієї статті є аналіз ролі політичної культури в процесі оптимізації інституту виборів в Україні. Окремо ми розглянемо вплив політичної культури на виборчий процес, способи підвищення виборчої участі громадян та вдосконалення виборчого законодавства з урахуванням сучасних викликів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Політична культура має визначальний вплив на процеси демократизації суспільства, зокрема через вибори. Одним із основних аспектів є рівень політичної свідомості громадян, їхнього розуміння ролі виборів у формуванні державної влади. Вибори не лише є механізмом обрання представників, але й важливим елементом формування громадянської ідентичності. Зростання політичної активності громадян, їхня здатність до критичного оцінювання кандидатів та програм стає результатом розвитку політичної культури в суспільстві.

Сьогодні в Україні вибори стикаються з проблемами маніпулювання виборцями через медіа та соціальні мережі. Це не лише змінює механізм виборчого процесу, але й може призвести до маніпуляції громадською думкою. Одним із ефективних шляхів вирішення цих проблем є вдосконалення виборчого законодавства, інтеграція нових технологій для забезпечення прозорості та підвищення довіри до результатів виборів.

Політична культура України є результатом численних соціально-політичних і культурних процесів, які формувалися як у період радянської влади, так і після проголошення незалежності в 1991 році. У цей час політична культура постійно адаптується до нових реалій, що вимагає від суспільства глибоких змін у ставленні до державних інститутів, виборчих процесів та демократії в цілому.

Визначальною рисою політичної культури України є її гетерогенність, обумовлена різноманітністю етнічних, мовних, культурних та регіональних характеристик. Це проявляється у різному ставленні до демократичних цінностей і інститутів у різних частинах країни, що ускладнює формування єдиного громадянського суспільства та інколи призводить до політичної поляризації. З одного боку, є регіони, які активно підтримують європейські цінності та демократичні реформи, а з іншого — частини країни, де політична культура залишається під впливом пострадянських традицій, включаючи авторитарні уявлення про владу і політику.

Досягнення демократичної стабільності в Україні безпосередньо залежить від розвитку

громадянської культури, яка передбачає взаємодію між громадянами та політичними інститутами, довіру до виборчої системи та ефективну участь у політичних процесах. На жаль, численні дослідження вказують на низький рівень політичної участі, що залишається головною проблемою, що стримує повноцінну демократизацію.

Інститут виборів в Україні розвивається в умовах постійних політичних і соціальних трансформацій. Вибори в Україні, хоча і є формально демократичними, часто стикаються з численними викликами, що визначають їхню ефективність і достовірність. Як зазначають дослідники, виборча система України зазнає постійних змін, що, з одного боку, сприяє модернізації політичного процесу, а з іншого – викликає недовіру до виборчих інститутів та наводить на думку про маніпуляції і фальсифікації.

Серед основних проблем українського виборчого процесу слід відзначити низький рівень довіри до виборчих інститутів, що є наслідком як об'єктивних, так і суб'єктивних факторів. Корупція, порушення виборчих прав, маніпуляції результатами голосування та історичний досвід несправедливих виборів призводять до того, що громадяни часто сумніваються в чесності та ефективності виборчих процесів. Згідно з дослідженням Дж. Лінде та Дж. Екмана [5, с.391-408], рівень задоволеності демократією в Україні значно нижчий порівняно з іншими європейськими країнами, що прямо корелює з довірою до виборчих інститутів. Це свідчить про глибоку кризу легітимності демократичних процедур у країні.

Однією з найсерйозніших проблем є виборча маніпуляція. Наявність олігархічних структур і політичних сил, які мають можливість впливати на виборчі результати, зокрема через контроль над медіа, фінансування політичних кампаній і залучення адміністративного ресурсу, істотно знижує конкуренцію на виборах. Це обмежує справжній вибір для виборців і перетворює вибори на інструмент легітимації влади окремих груп, а не механізм реального волевиявлення громадян.

Ще однією суттєвою проблемою є протистояння політичних еліт та політична поляризація. В Україні часто спостерігається глибока політична розколотість, що ускладнює створення ефективних, інклюзивних та стабільних інститутів. Вибори стають не лише механізмом для обрання представників влади, а й політичною ареною для боротьби між елітами. Це підриває довіру до демократичного процесу, оскільки виборці сприймають вибори як інструмент боротьби за владу, а не як спосіб вирішення суспільних проблем.

Також важливою проблемою є недоліки виборчого законодавства та його часті зміни. Часті реформи виборчої системи, неузгодженість законодавчих актів, що регулюють виборчі процеси,

призводять до правової невизначеності та створюють труднощі для виборців і кандидатів. Це також сприяє політичним маніпуляціям і порушенню законів на користь окремих груп, що ще більше підриває довіру до виборчих інститутів.

Таким чином, український виборчий процес стикається з низкою серйозних викликів, які потребують комплексного підходу для їх подолання. Для підвищення довіри до виборчих інститутів необхідні реформи, спрямовані на боротьбу з корупцією, забезпечення прозорості виборчих процесів, зменшення впливу олігархічних груп та стабілізацію виборчого законодавства. Лише за таких умов вибори зможуть стати справжнім механізмом демократичного волевиявлення громадян.

Модель політичної культури та інституту виборів в Україні свідчить про те, що процеси демократизації, хоча й відбуваються, потребують значних реформ для забезпечення стабільності та ефективності інститутів. Наразі українська політична система стикається з низкою викликів, які обмежують її здатність забезпечувати справжню демократію та відповідати на потреби громадян. Для зміцнення демократичного процесу в Україні необхідно впровадити низку ключових заходів.

Багато українців недостатньо обізнані щодо своїх прав, механізмів функціонування державних інститутів та значення участі у виборчих процесах. Політична освіта може допомогти громадянам краще розуміти, як їхні дії впливають на політичну систему, і сприятиме активнішій участі у громадському житті.

Необхідно розвивати інклюзивну політичну культуру, де громадяни матимуть активну роль у політичному процесі, а виборчі інститути стануть більш відкритими та підконтрольними. Це передбачає залучення громадян до прийняття рішень на місцевому та національному рівнях, а також створення механізмів, які забезпечують прозорість і підзвітність влади. Інклюзивна політична культура також сприятиме зменшенню розриву між громадянами та політичними елітами, що є важливим для побудови довіри до демократичних інститутів.

Для забезпечення чесних і справедливих виборів необхідно провести реальні реформи виборчої системи, спрямовані на зменшення політичної маніпуляції. Це включає зміцнення незалежності судової гілки влади, яка має гарантувати захист виборчих прав громадян, а також впровадження жорсткого контролю за фінансуванням політичних кампаній. Такі реформи допоможуть обмежити вплив олігархічних груп та забезпечити рівні умови для всіх учасників виборчого процесу.

Таким чином, для успішної демократизації Україні необхідно реалізувати комплексний підхід, який поєднує політичну освіту, розвиток інклюзивної культури та реформи виборчої сис-

теми. Лише за таких умов демократичні інститути зможуть стати ефективними інструментами для забезпечення стабільності, справедливості та довіри громадян до влади.

Висновки. Політична культура є ключовим фактором оптимізації інституту виборів в Україні. Розвиток політичної культури здатний значно підвищити ефективність виборчого процесу та сприяти легітимності влади. Важливою задачею є зміцнення політичної свідомості громадян, підвищення їхньої активності на виборах та забезпечення прозорості виборчих процесів через використання сучасних технологій. Подальші дослідження повинні бути спрямовані на аналіз

ефективності виборчих реформ, інтеграцію нових технологій у виборчий процес та дослідження взаємозв'язку між політичною культурою та результатами виборів.

Подальші дослідження можуть зосереджуватись на глибшому аналізі впливу новітніх технологій та соціальних мереж на політичну культуру, а також на розробці механізмів для підвищення прозорості виборчих процесів в умовах нових медіа. Важливо також вивчати процеси формування політичної культури серед молоді та нових виборців, а також роль інституцій, що працюють над просвітою громадян щодо важливості виборів і політичної участі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Almond G., Verba S. *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Princeton University Press. 2015. 562 p
2. Gill G. *The Politics of Transition: Shaping a Post-Soviet Future*. Routledge. Cambridge University Press. 1993. 288 p.
3. Inglehart, R., & Welzel, C. *Modernization, Cultural Change, and Democracy: The Human Development Sequence*. Cambridge University Press. 2005.
4. Levitsky, S., & Way, L. A. *Competitive Authoritarianism: Hybrid Regimes After the Cold War*. Cambridge University Press. 2010
5. Linde J., Ekman J. Satisfaction with Democracy: A Note on a Frequently Used Indicator in Comparative Politics. *European Journal of Political Research*. 2003. № 42(3). P. 391-408.
6. McFaul, M. *Russia's Unfinished Revolution: Political Change from Gorbachev to Putin*. Cornell University Press. 2002. 400 p.
7. Norris P. *Democratic Deficit: Critical Citizens Revisited*. Cambridge University Press. 2011.
8. Przeworski A. *Democracy and the Market: Political and Economic Reforms in Eastern Europe and Latin America*. Cambridge University Press. 1991. Vol. 11, No. 2. P. 231-233
9. Schimmelfennig F., Sedelmeier U. The Europeanization of Eastern Europe: the external incentives model revisited. *Journal of European Public Policy*. 2019. May. P. 1-29